

VELIKA BRITANIJA

1. Lega in sestava

Velika Britanija je otok. Leži v Z Evropi, v S delu Atlantskega oceana. Od celinske Evrope jo ločita Severno morje in Rokavski preliv. Združeno kraljestvo obsega Veliko Britanijo (sestavljeno iz Anglije, Škotske in Walesa), Severno Irsko in nekaj bližnjih otočij (Hebridi, Orkneyjski otoki in Shetlandski otoki). Negova površina znaša 244 820 km².

2. Politična ureditev

Velika Britanija je parlamentarna monarhija, ki nima take zapisane ustave, v kateri bi bil natančno določen obseg monarhičnih pravic. Na vrhu države je kraljica. Parlament se deli na 2 doma. Zgornji dom parlamenta ni voljen in ga sestavlja prek 750 dednih plemičev in plemkinj, prek 20 prizivnih plemičev, prek 370 imenovanih plemičev, 2 nadškofa in 24 škofov anglikanske cerkve. Spodnji dom je sestavljen iz 650 članov, ki jih za 5 let izvolijo na splošnih volitvah. Vladar imenuje predstavnika vlade, ki ga podpira večina v spodnjem domu. Premier enkrat na teden obišče Buckinghamsko palačo, kjer kraljico seznanjajo z političnim dogajanjem, predlogi,...

3. Glavno mesto - London

Naselje Londinium, središče rimske province Britanije, so leta 43 pr. n. š., ob spodnjem toku reke Temze, ustanovili Rimljani. Leta 1666 je veliki požar uničil skoraj vse središče Londona. Ponovna izgradnja mesta je trajala okoli 10 let in na začetku 18. stoletja je bil London že največje mesto na svetu. Danes ima 6 756 600 prebivalcev, sestavljajo pa ga City in 32 mestnih okrajev imenovanih Borough.

London je zelo pomemben za britansko gospodarstvo, saj je središče mednarodnega bančništva, zavarovalništva in trgovanja. Je poslovno mesto z razvitimi storitvenimi dejavnostmi in proizvodnjo. V Londonu najdemo vedno več novih poslovnih stavb, kljub temu pa je tam ogromno starih, tradicionalnih oblik arhitekture in znamenitosti, ki jih Angleži dobro ohranjajo.

London je veliko kulturno središče. Ima 40 pomembnih gledališč, 5 simfoničnih orkestrrov, Kraljevo opero in številne galerije in muzeje. V središču prirejajo številne tradicionalne prireditve, kot so slovesen sprevod nadžupana in odprtje zasedanja parlamenta.

Zadnja leta mesto čedalje bolj pestijo problemi pregoste naseljenosti, brezposelnosti, zločini in mamila ter onesnaženost. Ugodne razmere je leta 1956 prinesel odlog o čistem zraku in zaradi strogih ukrepov se je onesnaženje zmanjšalo.

4. Prebivalstvo

Združeno kraljestvo ima 59 126 000 prebivalcev. Njihovi predniki so Kelti, Rimljani, Angli, Sasi, Skandinavci in Normani. Najhitreje je prebivalstvo naraščalo v času industrijske revolucije in po 2. sv. vojni, ko so se začeli priseljevati nebelci iz kolonij (predvsem iz Indije, Pakistana, Bangladeša). Priseljevanje so z zakonom omejili, danes pa je na otoku že 8% nebelega prebivalstva. Naraščanje prebivalstva danes je 0,25%.

Do zadnje četrtine 18. stol. je bilo ZK kmetijska dežela, nato pa so se zaradi industrializacije močno razvila mesta. Na mestnih območjih zato zdaj živi kar 90% vsega prebivalstva. Največ prebivalcev je v Londonu, ob ustju reke Temze, v Z Yorkshiru in industrijskih mestih SZ in SV Anglije.

Okoli 27 milijonov prebivalcev je pripadnikov Anglikanske cerkve, Škotska cerkev ima 2 milijona članov, 13% ljudi je katoličanov, 1,4% muslimanov, imajo pa tudi hindujsko in judovsko skupnost.

5. Jezik

Angleščina je glavni jezik, govori ga 97% prebivalstva. Najdemo pa tudi ostanke gelskega jezika na Škotskem, ki ga govori 79 000 Škotov in ostanke keltsega jezika na Irskem. V Walesu pa kar 19% prebivalcev govori valežanščino.

6. Podnebje, prst in rastje

Podnebje tukaj je oceansko, z oblačnimi, deževnimi dnevi (250 do 270 na leto), svežimi poletji in milimi zimami, ki so posledica toplega Zalivskega toka. Pogosti so viharji.

V sušnejših predelih prevladuje rodovitna rjava prst, drugod pa rjava sprava prst in gleji. Hriboviti deli so slabo rodovitni, tam najdemo šoto in podzole.

Najbolj značilno rastlinstvo je listnati gozd (hrast, bukev), na S pa najdemo mešani gozd (rdeči bor, breza). Leta 1918 so zasadili obsežne nasade iglavcev, zlasti v Walesu in na Škotskem, vendar gozdovi še vedno zavzemajo le 10% površine.

7. Kultura, znamenitosti

Britanski športi: - nogomet (nastal je kot priljubljena igra tovarniških delavcev, ki so jo igrali med odmori - iz Anglije se je razširil po vsem svetu)

- rugby (katerega izvor so raziskali do zadnjih podrobnosti - ime je do dobil po ugledni šoli Rugby, kjer na spominski plošči piše, da je leta 1823 učenec William Webb Ellis na nogometni tekmi ob lažjem kršenju takratnih pravil prvič zgrabil žogo z rokami in stekel z njo po igrišču. Iz učenčevega uporniškega obnašanja se je razvila prvotna igra zveze Rugby Union, nato pa še poklicno združenje Rugby League)

- tenis (ugleden, je aristokratskega izvora - postal je priljubljen za časa Henrika VIII. Kasneje so ga poenostavili in preselili na prosto v Wimbledon, ki je prvo teniško igrišče na prostem)

- golf (se je v 15. stol. razvil na Škotskem pod imenom " kraljeva in starodavna igra golf" - središče golfa je St. Andrews že od leta 1834, ko je Viljem IV postal pokrovitelj tamkajšnjega kluba, ki še vedno sodeluje pri spreminjanju pravil)

Najbolj znane prireditve in festivali: - kraljeve konjske dirke v Ascotu

- višavske igre v Balmoralu
- Edinburški festival
- operni festival v Glyndebourne
- veslaška regata v Berkshiru
- sprevod nadžupana v Londonu
- Notting Hill Carnival v Londonu

Znamenitosti:

Trafalgar Square: eden najbolj slavni trgov na svetu, središče Londona s 56 metrov visokim Nelsonovim stebrom

Whitehall: ulica, kjer je skoncentrirana politika Velike Britanije

Horseguards Palace: poveljstvo kraljeve osebne konjeniške straže

Downing Street Nb10: že od 18. stoletja naprej je to domovanje in urad ministrskega predsednika

St. James's Park: najmanjši kraljevi park, ki je poln živali (več vrst ptic)

Buckingham Palace: londonsko domovanje kraljeve družine že od kraljice Viktorije naprej

Westminster Abbey: najpomembnejša cerkev v Veliki Britaniji, saj so tu kronali 1064 kraljev

Houses of Parliament: parlament se tu dobiva že 700 let (znana je tudi po slavnem zvonu - Big Ben)

St. Paul's Cathedral: tretja največja cerkev na svetu je osrčje Cityja in sedež londonskega škofa

Tower of London: 900 let stara obrambna trdnjava

Tower Bridge: dvizni most s konca 19. stoletja, zgrajen iz jekla in kamenja

Piccadilly Circus, Soho: dva izmed najbolj živahnih delov Londona

The Tube: znana podzemna železnica (Underground)

8. Wales

Walesu starinsko rečemo Valizija, valižansko pa Cymru (kəmri). Pogosto je rabljen tudi izraz 'Kneževina Wales', ki ga v Walesu mnogi zavračajo, saj valižanski princ nima nobene vloge pri upravljanju Walesa.

Wales zajema 8,5% vse površine ZK, v njem pa živi le 5% vsega prebivalstva. Približno petina Valežanov še govori kimrijski jezik, a se število govorcev zmanjšuje. Uradna jezika sta oba: angleški in valežanski.

Nižavja v Walesu je malo - ravnine ob morju so ozke, nekoliko več jih je ob rekah. Najdaljši reki sta Severn in Wye. Večino površja - kar 2/3 prekriva Kambrijsko gorovje. Pašnike v njegovih višavjih uporabljajo predvsem za ovčjerejo.

Valežani se ukvarjajo s kmetijstvom. Kar 4/5 površja namreč predstavljajo kmetijske površine. Zelo razvito je tudi rudarstvo. Wales ima 2 pomembni nahajališči črnega premoga iz katerih nakoplje okoli 9% vsega britanskega premoga. Izdelajo kar 1/3 britanskega jekla. V zadnjem času ima Wales tudi veliko možnosti za razvoj elektronske industrije.

Preživljanje prostega časa v Walesu je podobno tistemu v drugih delih ZK. Waleška narodna igra je rugby, zato spremljajo vsakoletne mednarodne tekme z Anglijo, Francijo, Irsko in Škotsko.

9. Anglija

Ime Anglija se pogosto neustrezno kot sinonim za Veliko Britanijo ali Združeno kraljestvo. Ime Anglija (angleško *England*) izhaja iz »Engla-lond«, »dežela Anglov«, ki so se na otoku naselili v 5. stoletju n. š.

Anglija zavzema 53 % vse površine ZK, v njej pa živi kar 83% vsega prebivalstva. Kljub gosti poseljenosti, pa je v Angliji še precej pokrajine, ki je ostala v svoji prvotni obliki in je niso spreminjali in naseljevali.

Večino površja zavzema nižavje, ki se plastnato stopnjuje v dolge verige gričev, recimo gričevji Cotswold in Chiltern. Na S in Z najdemo višavja. To sta Kambrijsko gorovje in Penninsko gorovje. Vodo dovajajo številne reke, med njimi Temza, Severn in Trent.

V preteklosti so se Angleži ukvarjali predvsem z kmetijstvom, danes pa so temelj gospodarstva trgovina in proizvodne dejavnosti. Njihovo postopno krčenje v zadnjem času je povzročilo vzpon storitvenih dejavnosti, upravnih služb, trgovine in bančništva, ki zaposlujejo vedno več ljudi.

Te dejavnosti omogočajo prebivalcem več prostega časa. Angleži ga preživijo doma pred televizorji, v krčmah oz. pubih in na raznih družabnih prireditvah.

10. Viri

- NATEK M. (2006). Države sveta. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SENEGAČNIK J. (2007). Evropa. Ljubljana: Modrijan.
- KRUŠIČ M. (1995). Srednja in zahodna Evropa. Ljubljana: Mladinska knjiga.